

ÁGFALVI KRÓNIKA

XV. évfolyam különkiadás

Ágfalva Önkormányzatának tájékoztatója

2014. OKTÓBER

Tisztelt gyászoló Gyülekezet! Kedves András!

Most amikor ilyen sokan összegyűltünk, hogy istenhozzádot mondjunk Neked kedves András torkunkat két marokra fogja a bánat. Kiszakadva a hétköznapi monoton rohanásából megállunk, hogy elbúcsúzzunk Tőled. Nem szégyeljük könnyeinket, hiszen távozásoddal szegényebbek lettünk.

András 1943-ban egy vérzivataros esztendőben született, ötévesen végignézted szeretteid elűzését a szülőföldjükről. Valószínű ennek ellensúlyozására lettél ennyire béketűrő, mindenkit megérteni akaró, mindenkinek segítő igaz ember.

Tisztelt Gyászolók!

Most amikor András érdemeit sorolom, bármire gondolok abban benne van munkája, élete. Ha Ágfalváról nyilatkozni kellett mindig a biztos forráshoz nyúltam, az Ágfalvi Mozaikhoz, amiben megtaláltam őseink életét, a gyökereinket. Ezeket a gyökereket Andrásnak köszönhetően mind többen vállalták azok közül is, akik az országunk más- más területéről érkeztek Ágfalvára.

Természetesen nem lenne német nemzetiségi zenekarunk, nem lenne énekkarunk az Ő valamikori közreműködése nélkül. A búcsúhoz közeledve, a hegyen bemutatott legényfa állításában, legénytáncban sem lelnénk örömeinket.

Kedves András – vagy ahogy magunk között hívtunk hegyi polgármester – nélkülöd nemzetiséged törött szárnyú madárrá vált. Ha valakinek gondja volt, hivatalos ügyet kellett intézni, először hozzád fordult. Te pedig ha kellett szálkás betűvel nyomtatványt töltöttél, önéletrajzírásban segítettél. A kitelepített volt ágfalviak biztos pontja voltál, ha anyakönyvi papírokat kellett elrendezni, vagy egy volt rokont, barátot kellett megkeresni. Nem tudom, ezután hogy fogják kiharangozni a messi távolban elhunyt ágfalvi testvéreinket, hisz ezt is Te tartottad kézben.

Kedves András! Te olyan voltál Nekünk mint egy pohár tiszta víz. Ha szomszások leszünk megnyitjuk a csapot és iszunk. Ha a Német Nemzetiségi Önkormányzattal volt valami

In tiefer Trauer:

Herr András Böhm ist am Donnerstag, dem 28. August 2014 um 21 Uhr im 72. Lebensjahr im Kreise seiner Familie nach langer und schwerer in Geduld ertragener Krankheit sanft entschlafen.

Megrendülten tudatjuk, hogy
Böhm András,
az Ágfalvi Német Nemzetiségi Önkormányzat elnöke
2014. augusztus 28-án elhunyt.

Ágfalva önkormányzata Böhm Andrászt saját halottjának tekinti.

ügyünk, ha az énekkarral, ha az óvodával a német nevelés kapcsán, akkor Hozzád fordultunk. De nem lenne ilyen szép az evangélikus templom sem Nélküled, nem lenne gyönyörű játszóterünk a falu közepén. Nem lenne Tájház ami egyben a Te szülői házad volt. A tiszta víz is akkor hiányzik, ha érte nyúlunk és nincs. Most, hogy elmentél bármihez nyúlunk mindenütt belebotlunk a hiányodba.

Kedves András most hogy sorolom az elmúlt tíz évben együtt elért eredményeket nem hagyhatom ki a temetőt sem, ami a mai formájában nem lehetne, ha Te nem veszel benne részt. Amikor kijelöltük, hogy mi hol és hogyan legyen a felújítás során, nem mertem arra gondolni, hogy a befejezés után a megújult temetőben Téged temetünk az elsők között.

Mikor itt megállunk és búcsút veszünk Tőled arra gondolok vajon hová tűnik el amit életedben összegyűjtöttél?

Kedves András! Felvetődik bennem hová tűnik a jószágod, a szereteted, a tudásod? Mi tudjuk a választ, az a sok ember aki most ide eljött az mind tudja, amit összegyűjtöttél azt királyi örökségként hagyta ránk, ezt az örökséget a családod és mi visszük tovább hisz ebből

épülünk, a Te szeretetedből, türelmedből, gondolataidból, eszméidből amelyeket nekünk adtál.

Tisztelt Gyászolók!

Itt élt közöttünk valaki, aki most útra kelt. Elindult, hogy bejárja azt a titokzatos országot, ahonnan nincs visszatérés, s ahová mindannyian igyekszünk. És mi itt maradtunk. Hiszem azért, mert még dolgunk van itt. Van még időnk és lehetőségünk, hogy éljünk és tegyünk. Élünk és tegyünk egymás javára, ahogy Ő élt és Ő tett. Ha körülnézünk, láthatjuk, milyen sokan jöttünk el, hogy búcsút vegyünk Tőle. Láthatjuk, hogy hány és hány embert ajándékozott meg életével, és hogy hányunknak volt fontos, nagyon értékes ez az ajándék.

Búcsúzom Tőled az ágfalvi önkormányzat, a német nemzetiségi önkormányzat, az iskola, óvoda, zenekar, énekar és a többi egyesület, illetve a magam nevében.

Kedves András! Nyugodj békében!

*Gaál István
búcsúztatója*

Temetési igehirdetés Böhm András ravatalánál magyar és német nyelven – 2014. szeptember 5.

„Tudom, hogy az én Megváltóm él.” Jób 19,25

Gyászoló Család, Gyászoló Gyülekezet!

Egy a temetéseken - más esetben soha - nem használt megszólítást is szeretnék most mondani: Tisztelt Örökösök!

Böhm András koporsója mellett nem lehet nem beszélni arról a hatalmas örökségről, amelyet az elhunyt ránk hagyott. Igen, Böhm András egy örökséget hagyott ránk. Talán nem olyant, amilyenre mi gyarló emberek vágyunk. Nem olyant örökséget, amely anyagilag megalapozná sokunk életét. Nem olyant, amely rózsaszín jövőt biztosítana András bácsi szeretett Ágfalvájának, gyülekezetének vagy családjának. Mégis, egy örökségnek a birtokosai lettünk, amely hatalmas, talán nem is tudjuk, hogy mennyire. András bácsi halálával egy olyan örökség került a birtokunkba, amellyel jól kell gazdálkodnunk.

Böhm András örökségének része mindaz, ami fontos volt a számára. Akkor ez az örökség, hogy ennek felsorolását én itt csak elkezdni tudom, és mindenkit biztatnék, hogy folytassa majd a listát – gondolatban, szóban és tettekben! Első számú örökségként szeretném megemlíteni azt a kapcsolatrendszert, amit Böhm András ránk hagyott. Nem azért, mert annyi embert ismert volna. És nem azért, mert őt annyian ismerték. Ezek már csak következmények. Annak a szeretetnek, türelemnek, figyelemnek és diplomáciai érzéknek a következményei, amellyel Böhm András az emberek felé fordult. Mert ha ő megszólalt, annak súlya volt. És annak a legtöbb esetben következménye is volt. Ha ő megszólalt, akkor azokban a szavakban mindig ott bujkált a féltő szeretet. Az emberek, a környezete, a faluja, Ágfalva, az önkormányzatok, az énekar vagy az egyházközsége felé. Böhm András egy olyan kapcsolatrendszerben élt, amelynek több száz tagja eljött ma a temetőbe, hogy lerója tiszteletét ez előtt a tisztelere méltó ember előtt.

András bácsi ebbe a kapcsolatrendszerbe rengeteget mindent fektetett bele. Az idejét, a figyelmét, a türelmét. Szinte az egész életét.

Örömmel láttam, és újra meg újra rácsodálkoztam, hogy ez a kapcsolatrendszer, amit ő hetvenegy éven át szeretettel építgetett, nem hagyta őt cserben. Nagyon sokan ott voltak András bácsi betegágya körül azok közül, akik szerették őt, és akiket ő szeretett. Néha annyian voltak nála, hogy az egy egészséges embert is fárasztott volna. Ő azonban mindenkinek örült. Mindenki sorsa érdekelte, és eljőve a betegágya mellől azt érezhettük, hogy mi vagyunk a megajándékozottak...

Erről a helyről szeretném megköszönni András bácsi családjára és szeretteire nevében azt a rengeteg figyelmet, melynek sok-sok megnyilvánulással elhalmozták az elhunytat az utóbbi hónapokban. A kórházban a nővérek néha csodálkozva számlálták a látogatókat, akik a krónikus belgyógyászati osztály 4-es szobájában töltöttek el hosszabb-rövidebb időt. Volt nap, amikor András bácsinak negyven látogatója volt - határon innen és túlról. Ezt látva többször mondogattam is neki, hogy senkit nem ismerek, akit ennyi ember becsülne vagy szeretne.

És szeretném megemlíteni azt a hatalmas odaadást is, amit a család részéről láthattunk. András, Csilla és az unokák annyi időt töltöttek András bácsi mellett, amennyit csak tudtak.

Gyászoló Család! Gyászoló Gyülekezet! Tisztelt Örökösök! András bácsi egy örökséget hagyott ránk. Egy olyan kapcsolatrendszer, amely nem szabad, hogy széthulljon. Tovább kell folytatódnia annak, amit ő elkezdett! Tovább kell működnie a német önkormányzatnak, tovább kell, hogy hangozzék a német szó a faluban, az iskolában, az óvodában, a templomban és András bácsi szeretett Hegy utcájában!

És tovább, kell, hogy épüljenek a hátáron átívelő kapcsolatok és még az a számtalan sok minden, amit ő elkezdett, vagy ami neki fontos volt!

Van itt a ravatalozó oldalán – tölem jobbra - egy mondat, ami András bácsinak nagyon fontos volt. A legtöbb temetésen ott állt alatta, és elmondása szerint újra és újra elolvasta. Az ószövetségi Jób könyvéből származik az idézet:

„Ich weiss, dass mein Erlöser lebet. Tudom, hogy az én Megváltóm él.”

Ez a hit, ez a sziklaszilárd Istenbe vetett hit is Böhm András öröksége már. Mert András bácsi tudta, hogy az ő megváltója él. Egyszer, az ágfalvi fagyizó mellett beszélgettünk, amikor megkért, hogy majd alkalom adtán (a temetésén) mondjam el róla, hogy milyen sokat imádkozott. Mint mondotta, soha nem fohászokodott hosszan, és nagyon ritkán imádkozott kötött egyházi szövegeket. Viszont gyakran, nagyon gyakran beszélgetett Istennel. A leggyakoribb könyörgése ez a rövidke mondat volt: Danke Gott. Köszönöm Istenem.

Böhm András sokat fáradozott az emberek közti kapcsolatrendszer harmonikus együttélésén. Ami azonban ma igazán számít, és ami ma leginkább reményt adhat nekünk, az az ő felfelé, Isten felé irányuló „kapcsolatrendszer”, az Istenbe vetett hite. A hit abban, ami ide van már majdnem száz éve festve a ravatalozó oldalára:

„Tudom, hogy az én Megváltóm él.”

Ezzel a hittel, ezt az örökséget magunkénak tudva, búcsúzzunk el ma szeretett halottunktól!

„Tudom, hogy az én Megváltóm él.” Ez a hit adjon erőt András bácsi családjának, szeretteinek és mindannyiunknak, akik őt gyászoljuk!

Danke Gott. Köszönjük a feltámadás és a viszontlátás reményét!

Danke Gott. Köszönjük, hogy András bácsit ismerhettük. Ámen.

Búcsúznak Böhm Andrástól: Fia, Menye, Unokái, családtagjai, szerettei, barátai, ismerősei, búcsúzik tőle szeretett falujának, Ágfalvának apraja-nagyja, búcsúznak tőle a Hegy utcaiak és búcsúzik tőle az Ágfalvi Evangélikus Egyházközség.

„Ich weiss, dass mein Erlöser lebet. ” Hiob 19,25

Liebe Familie von Andreas Böhm, liebe Trauergemeinde!

Heute ist der Tag, vor dem ich mich, vor dem wir uns lange gefürchtet hatten – das wir einmal unseren Freund und Bruder Andreas beerdigen müssten. Nicht erst seit seiner schweren Krankheit, auch schon davor habe ich immer bei mir gedacht: Was soll eigentlich werden, wenn Andreas einmal nicht mehr bei uns ist? Was wird aus unserem Dorf? Was wird aus der deutschen Selbstverwaltung? Was wird aus unserer Gemeinde?

Nun stehen wir hier doch an seinem Sarg, fassungslos, traurig, voller Schmerz und Kummer, irgendwie allein gelassen. Andreas hinterlässt ein großes Loch, eine Leerstelle, die kein einzelner Mensch füllen kann.

„Ich weiß, daß mein Erlöser lebt” – so ist es hier am Friedhof zu lesen, und dieses Wort hat auch Andreas immer gelesen, wenn er zu Begräbnissen war, und er hat einmal gesagt, daß es ihm viel bedeute. Vielleicht war es ihm auch deshalb wichtig, weil er sich immer so viel aufgeladen hat, mehr als ein Mensch eigentlich tragen kann – und dann braucht man so ein Wort, daß uns sagt: Es hängt nicht alles von dir selbst ab, es gibt einen Gott, der dich trägt, der dich an die Hand nimmt, mit dem du Schweres teilen kannst.

Andreas Böhm ist nun bei seinem und unserem Erlöser, er hat die schwere Zeit der Krankheit hinter sich gelassen und ist an einem besseren Ort. Wir brauchen uns um ihn keine Sorgen zu machen!

Uns bleibt sein großes Erbe, nicht so sehr im materiellen Sinn, sondern was er gedacht und gesagt, geschrieben und gehofft und getan hat. Er hat uns große Aufgaben hinterlassen: die Zukunft des Dorfes, der Selbstverwaltung, der Deutschen hier, der Gemeinde. Aber er hat uns auch vieles andere hinterlassen: ein Heimatmuseum, sein aufgeschriebenes Wissen, ein Netzwerk von Menschen, die er zusammengebracht hat und die heute hier am Grabe sind, seine Ideen und Hoffnungen. Es ist

an uns, dies alles zu erhalten und zu pflegen und weiter zu bringen. Nur wenn wir alle gemeinsam daran arbeiten, nur wenn jeder von uns Aufgaben übernimmt, können wir dem gerecht werden, wofür Andreas steht.

Und wir haben die Zusage Gottes, daß er bei uns bleibt, die wir jetzt trauen und und sorgen. **Ich weiß, daß mein Erlöser lebt.** Gott ist hier und Jenseits des Grabes zu finden, er hält uns alle in seiner Hand. Amen.

*Heinrichs Eszter és Michael
Ev. lelkészek*

Böhm András emlékére

Sokat gondolkodtam, milyen nyelven írjam le gondolataimat, búcsúzó szavaimat a Hajnalpír énekegyesület nevében, majd úgy döntöttem, mindkét nyelven megteszem, Böhm András emlékére.

András bácsi, aki újraélesztette a Hajnalpír énekkart, nagyon hiányzik nekünk is. A próbaterem valahogy üres nélküle, bár a falon lévő képekről mindenütt mosolyog ránk, s az emlékére gyűjtött gyertya fénye az asztalon, minden próbán Órá emlékeztet bennünket. Nehezen hisszük el mindannyian, hogy soha nem lép be a próbákra többé. Hangja azonban ott cseng fülünkben örökre.

Mikor még kislány voltam, már akkor ismert és nagyon szeretett engem. Ópámmal közösen ápolták a Magyarországon élő német nemzetiség kultúráját, hagyományait.

1993-ban Hartner Mátyással megkerestek, hogy vállaljam el a Morgenröte énekkar zenei vezetését. Akkor kezdődött el igazán a mi majdnem apa-lánya kapcsolatunk.

Azóta már Matyi sincs közöttünk, s most András bácsi is elhagyott minket.

A közös emlékek, a közös munka, az a sok jó és szép, amit Tőle tanulhattam, ösztönöz arra, hogy folytassuk, amit Ő újraélesztett, s ami a legfontosabb volt számára: a magyarországi német nemzetiség kultúrája, a német népdalok, hagyományok.

A „Morgenröte Énekegyesület” András bácsi egyik kedvenc dalával búcsúzik.

Sokszor mondta, ha majd egyszer meghalok, ezt a dalt énekeljétek el Nekem.

Kívánságát teljesítettük

András bácsi, nyugodj békében!

Ich habe lange nachgedacht, in welcher Sprache ich mich im Namen des Gesangsvereins „Morgenröte” verabschieden sollte. Nach langem Überlegen habe ich mich entschlossen, es in beiden Sprachen zu tun, in Ehren an Andreas Böhm.

András bácsi, der den Gesangsverein Morgenröte neubelebte, fehlt uns sehr, der Proberaum ist ohne ihn irgendwie leer. Obwohl er von den Bildern an den Wänden von überall auf uns zulächelt, und auch das Kerzenlicht, das wir an jeder Probe zur Erinnerung an ihn anzünden an ihn erinnert, können wir es nicht glauben, dass er nie mehr in den Proberaum hineintreten wird. Seine Stimme wird uns allen immer in den Ohren klingen.

Als ich noch ein kleines Mädchen war, hat er mich schon gekannt und mich gern gehabt. Gemeinsam mit meinem Opa hat er die Kultur und das Volksgut der Ungarndeutschen gehegt und gepflegt.

Im Jahre 1993 hat er mich mit Mathias Hartner aufgesucht und mich gebeten, die musikalische Leitung des Gesangsvereins Morgenröte zu übernehmen und hiermit begann unsere fast Vater-Tochter Beziehung.

Seitdem weilt Mathias nicht mehr unter uns, und jetzt ist auch András bácsi von uns gegangen.

Die vielen gemeinsamen Erinnerungen, die gemeinsame Arbeit und alles, was ich von ihm gelernt habe, spornen uns an, das weiter zu machen, was für ihn das Wichtigste in seinem Leben war: die Kultur und Volksgut der Ungarndeutschen, ihre Volkslieder, ihre Sitten und Bräuche.

Im Namen des Gesangsvereins Morgenröte verabschieden wir uns mit einer seiner Lieblingslieder.

Er hat schon immer gesagt: „wann i amol stiab, singt's mia bitte deis Liad.”

Und wir haben seinen Wunsch erfüllt.

Lieber Andreas, ruhe in Frieden!

Im schönsten Wiesensgrunde

Ist meiner Heimat Haus,
da zog ich manche Stunde
ins Tal hinaus.

Dich, mein stilles Tal,

grüß ich tausendmal!

Da zog ich manche Stunde
ins Tal hinaus.

Muß aus dem Tal jetzt scheiden,
 wo alles Lust und Klang:
 das ist mein herbstes Leiden,
 mein letzter Gang.
 Dich, mein stilles Tal,
 grüß ich tausendmal!
 Das ist mein herbstes Leiden,
 mein letzter Gang.

Sterb ich, in Tales Grunde
 will ich begraben sein;
 singt mir zur letzten Stunde
 beim Abendschein:
 Dir, oh stilles Tal,
 Gruß zum letztenmal!
 Singt mir zur letzten Stunde
 beim Abendschein.

Csernus Gáborné /Mészáros Krisztina

Nicht nur Agendorf trauert um Andreas Böhm

„Ich weiß, dass mein Erlöser lebt, und als der Letzte wird er über dem Staub sich erheben.“ (Hiob 19, 25)

Andreas Böhm, der Gemeindeälteste der evangelischen Kirche, der Vorsitzende der Deutschen Selbstverwaltung in Agendorf, Autor des Buches „Agendorfer Mosaik“, unersetzlicher Experte und für viele einfach „András bácsi“ ist am 28. August gestorben. Das Begräbnis findet Freitag, den 5. September, um 16 Uhr auf dem Agendorfer Friedhof statt.

Andreas Böhm (zweiter von links) im Chor „Morgenröte“, den er neu gegründet hatte

Fotó: Németh Péter

Andreas Böhm wurde 1943 in Agendorf/Ágfalva geboren. Er lebte außer der Schule, wo er Ungarisch lernte, in einer noch durch und durch

deutschsprachigen Welt. Denn in Agendorf ist die deutsche Volksgruppe stärker geblieben als anderswo. „Wir waren ja zu einem guten Teil die Bergmänner oben im Braunkohlebergwerk auf dem Brennberg. Und somit unabhömmlich“, erzählte er. Und deshalb weniger betroffen von der Vertreibung im Jahr 1946. 1957 kam er in die Ödenburger Eisengießerei und lernte Modellbau. Er blieb der Gießerei 36 Jahre, bis zu seiner Frühpensionierung, treu.

Immer mehr und immer bewusster wandte er sich dem Ungarndeutschtum zu. 1963 wählte man ihn zum Delegierten in den Landesrat des (Demokratischen) Verbandes der Ungarndeutschen, dem er bis zu dessen Auflösung im Jahre 1995 angehört hatte. In den 80er Jahren wurde er zweimal zum Vizepräsidenten des Verbandes gewählt. Hier fiel er durch seine unverblühte Art auf, Dinge an- und auszusprechen – und zwar in seinem Dialekt, dem zu lauschen stets ein Genuss war. Er hat sich – mit Erfolg – für die deutschsprachigen Ortsschilder in den von Ungarndeutschen bewohnten Gebieten eingesetzt, die 1977 angebracht wurden.

Böhm sammelte in den 70er Jahren das Agendorfer Liedgut, war zehn Jahre lang Organisator und Sekretär der Agendorfer Blaskapelle und gründete 1993 den Gesangsverein „Morgenröte“ neu, dessen Vorsitzender er war. In seinem 1996 erschienenen zweisprachigen Band „Agendorfer Mosaik“ schilderte er die Geschichte und die kirchlichen und weltlichen Traditionen seiner Heimatgemeinde. Er wollte vieles für die Nachwelt bewahren. Er trug in einer Privatsammlung in liebevoller Kleinarbeit alte Gegenstände, Trachten, Bilder und andere Zeitzeugen der vergangenen deutschen Kultur in Agendorf zusammen. Daraus entstand in den Räumen seines Elternhauses in der Berggasse 1999 ein Kleinod von Heimatmuseum, wo er gern Gäste empfing, sie herumführte und ihnen „aus der alten Zeit“ erzählte.

1995 wurde er zum Vorsitzenden der Deutschen Selbstverwaltung von Agendorf gewählt, wo er sich mit ungebrochenem Engagement in die Arbeit stürzte. Das Kindergartenmodell „Eine Person – eine Sprache“, ausgearbeitet von Agnes Szauer von der Ödenburger Hochschule für Kindergartenpädagogik, wurde als Pilotprojekt im Agendorfer Kindergarten eingeführt, Andreas Böhm setzte sich dafür ein, dass eine Kindergärtnerin aus Deutschland nach Agendorf

kam. Die Auslandskontakte zu Gemeinden, Vereinen usw. entstanden alle mit seiner Hilfe.

Nach der Grenzöffnung 1989 hat er sich stark gemacht für die Wiederherstellung der alten, zum Teil ja auch verwandtschaftlichen Verbindungen – hinüber ins evangelische Loipersbach, das ja die Tochterpfarre von Agendorf ist. Hinüber ins katholische Schattendorf, wo der mutige Bürgermeister Alfred Grafl (SP) gegen so manche Unken eine asphaltierte Straßenverbindung zum Nachbarn Agendorf durchgesetzt hat. Denn die Bewohner der beiden Nachbarorte mussten jahrelang den großen Umweg über den Grenzübergang Klingendorf machen, um einander besuchen zu können.

Aber nicht nur in Agendorf setzte er sich ein, auch auf Komitatsebene war er aktiv. Er war Mitglied des Ausschusses Unterricht und Kultur sowie stellvertretender Vorsitzender des Verbandes der Deutschen Selbstverwaltungen im Komitat Raab-Wieselburg-Ödenburg.

Im Dezember 2001 ging ihm der Hut hoch. Das Parlament hatte beschlossen, zur Erinnerung an die Soproner Volksabstimmung vom 14. und 16. Dezember 1921 die Errichtung eines „monumentum fidei“, eines „Treuedenkmal“, zu fördern. Mit drei Millionen Forint. Ausgerechnet in „Böhms Agendorf“, dort, wo mehr als 82 Prozent am 16. Dezember 1921 für den Anschluss an Österreich gestimmt hatten. „Ich bin“, sagte damals Andreas Böhm, „nicht gegen das Denkmal. ... In der Schule gab's nicht einmal g'scheite Fenster. Und da nimmt man dann die drei Millionen für sowas.“ Böhm hatte erreicht, dass der Stein, auf dem die „treuen“ Abstimmungsgemeinden aufgezählt werden, eine Zusatztafel erhielt, die das Agendorfer Ergebnis in der Erinnerung behält: Ausztria mellett 82,21. Für Österreich stimmten damals 682 Agendorfer. Das nicht zu erwähnen, das wäre Böhm vorgekommen wie Verrat.

Für seine besonderen Verdienste um die deutsche Volksgruppe erhielt Andreas Böhm 2004 die „Ehrendadel in Gold für das Ungarndeutschtum“. „Ich bin stolz auf meine Gemeinde und dass ich der hier beheimateten deutschen Nationalität angehöre. Meine Arbeit wurde stets von einer tiefen Ehrfurcht vor meiner Heimat und deren Volk, den ungarländischen Deutschen, geleitet“, bekannte er nach der Ehrung.

Wir werden Adreas Böhm in guter Erinnerung behalten.

Neue Zeitung 2014. szeptember 5.

KIÜRÜLT FALUBAN – MELEG ÉTEL A TŰZHELYEN

Ágfalvi interjú a Sopron környéki németek kitelepítéséről

Amikor hat évvel ezelőtt az ország legnyugatibb csücskébe költöztem, úgy éreztem, mintha egy idegen, de mégis ismerős országba érkeztem volna. Máiig megdöbben, hogy errefelé a legegyszerűbb ember is játszi könnyedséggel vált németről magyarra, vagy éppen fordítva. Mind Ágfalván, mind Sopronbánfalván a templomtól a kocsmáig hangzik a német szó. Ma már azt is tudom, hogy a nyelveket lehet nagyszerűen keverni is. Itt nem gond, hiszen így is érti mindenki. A minap egy hölgy állt előttem a helyi szatócsboltban, és ezekkel a szavakkal ostormolta az eladót: „Schätzchen, egy kiló Brotot kérek.” És minden gond nélkül hamarosan ott is landolt a kosarában a kenyér. Szeretem hallgatni, ahogy egymás között németül beszélnek a helyiek. Mondják, mondják gyönyörű dialektusukban, aztán amikor valami nem jut eszükbe németül, akkor azt magyar szóval pótolják. Valahogy így: „Ich war im Hospital bei vérvétel.” Vagy: „Mein véryomás war fast zweihundert.”

Az országnak ezen a kicsinyke német szigetén mintha minden más lenne, mint pár kilométerrel arrébb. Máiig megdöbben, hogy a rétest lehet babbal is enni, ám az még inkább, hogy egyáltalán nem mindegy, hogy azt a bizonyos réteslapot milyen sodrófával nyújtják ki, mert a német sodrófa „fogantyús”, a magyar meg nem.

És a gyülekezeti életben is vannak nem elhanyagolható különbségek a helyi németek és a betelepített, vagy ideköltözött magyarok „lelkiségei” között. A legnyilvánvalóbb talán az, hogy a magyarok térdelve úrvacsoráznak, a németek pedig állva. Ez akkor nagyon feltűnő, amikor mindez „egy körben” történik. A német hívő soha nem térdelne az oltárhoz, a magyar meg ha térdprotézissel küzd, akkor is letérdel. És az oltártól a padokig azon ügyebár jól el lehet dűnnyögni, hogy a másik miért térdelt le, vagy éppen miért maradt állva.

Örök konfliktus- és (ma már egy kicsit) humorforrás is ez a nem mindennapi együttélés a Kisalföld és az Alpokalja találkozásánál. Az azonban, amin ma a „gyütt-ment” lelkész el-el mosolyog, annak gyökerei hét évtizedre nyúlnak vissza. Azt hiszem, ha nincs a német lakosság 1946-ban történő kitelepítése, ma akkor is sokan beszélnek már magyarul ezen a környéken. A németeknek a szülőföldjükről való elüldözése azonban embertelen és tragikus politikai és társadalmi beavatkozás volt, amit máig nem hevertek ki az itt élők. Sem itt, sem új otthonukban, Németországban.

Erről a kényszerből született, de természetesen mára már konszolidált együttéléstről, ennek történetéről és sok-sok mozaikdarabkájáról a legtöbbet két idősedő úrtól, Gritsch Mátyástól és Böhm Andrásról hallottam és tanultam. Böhm András szülőfaluja történetét az Ágfalvi mozaik című könyvben foglalta össze, Gritsch Mátyás pedig lelkes szerkesztője a kitelepítés történetét is dokumentáló oedenburgerland.de honlapnak. Ha a falvak történetéről hiányosságaim vannak, ha nem tudom elolvasni az anyagkönyvbe írott gót betűket, ha fel kell kutatnom az aranykonfirmandusokat, ha erre vagy arra szükségem van, ők jönnek és segítenek. Mesélnek, bemutatnak, fordítanak, gyűjtenek, adakoznak, és minden erejükkel azon vannak, hogy ne vesszen ki a német szó és a kultúra templomainkból és településeinkről.

Őket faggatom most is, ahogy teszem ezt immár hat éve.

-Matyi bácsi, Ön az idősebb. Hogyan emlékezik vissza a kitelepítés napjaira?

-G.M.: Tíz éves voltam. Édesapám az áramszolgáltatónál dolgozott, ami ugyebár állami cég volt, ezért nem kerültünk a kitelepítettek listájára. Pedig a 1941-es népszámláláskor németnek vallottuk magunkat. Elvitték az unokatestvéreimet, az idős nagymamám, az osztálytársaim nagy részét, az utcabeliket. A bánfalviak

kilencven százalékát. A nagymamámtól el sem tudtam búcsúzni, mert ő Ágfalván lakott. Bár ez csak négy kilométerre van tőlünk, hatóságilag korábban körbezárták, mint Bánfalvát. Egyik települést sem lehetett se megközelíteni, se elhagyni. A kitelepítettek listáját a jegyzőségre, a mai óvoda épületére függesztették ki. A döbbenet, a hitetlenkedés és a kétségbeesés uralkodott el az egész településen. Hiszen mi itt éltünk, itt születünk. És a mi ősünk is.

-András bácsi, Ön három éves volt, amikor majdhogynem kiürült a falu. Vannak emlékei?

-B.A.: Három éves voltam. Emlékképeim alig, álomképeim máig vannak azokról a napokról. Ezernégyszázharmincnégy embert vittek el Ágfalváról. A Fő utcaiakat mind. Ők a mezőgazdaságból éltek. Mindenüket itt kellett hagyni: házukat, földjeiket, istállóikat, állataikat, bútorikat, ruháikat, edényeiket. Mindent. Csak egy kis csomagot vihettek magukkal.

Jól mondod, a falu kiürült. Szó szerint minden kiürült. A hatalmas és gyönyörű templomunk, az evangélikus iskola, és egyik napról a másikra megszűntek az énekkarok és a virágzó egyesületek is. Mindent, de mindent át kellett szervezni és újra gondolni.

-A falvak pár napon belül újra benépesedtek. Milyen volt az együttélés a németek és a magyarok között?

-B.A.: Nem a kitelepítés napján kezdődött el a betelepítés, hanem már októberben. Rábaközből, Csornáról és a környékéről hoztak magyar családokat, akiket beköltöztettek a helyiek mellé. Ez sem volt egy egyszerű történet. Képzeld csak el, hogy a saját házat -a kicsinyke konyhát, az egyetlen szobát-, ahol már úgyszólván hét-nyolcan éltek, meg kell osztanod egy másik hét-nyolc fős családdal. Azt mondják, nagyon nehéz volt ez a fél év is. 1945-ben és 1946-ban összesen, mintegy hetvenhat településről jöttek Ágfalvára.

Említettem, hogy a Fő utca teljesen kiürült, onnan mindenkit bevagoníroztak. Azokat a házakat és javakat magyarok kapták. Ott ma sem nagyon hallani német szót.

Ágfalvának az volt a szerencséje a környező településekkel szemben, hogy itt nagyon sok volt az iparos és a bányász, akikre szükség volt a háború utáni Magyarország újraépítésénél. Ők maradhattak. A Hegy utcában, a Patak utcában, a Brennbergi úton és a Gyógy utcában. Olyan volt ez a négy kicsi utca még évtizedekig, mint egy nagy család. Az én generációm csak úgy gondol Ágfalva településszerkezetére ma is, hogy van „a falu”, meg van „a hegy”. A falu a Fő utca karnyargós, hosszú utcája, csupa nagy házzal. A hegy meg ezt a négy kicsi utcát jelöli a bányászházikókkal és a sokkal szegényesebb környezettel. Mi ott a hegyen olyanok lettünk, mint egy nagy család. Ablak, ajtó, kertkapu, minden tárva-nyitva volt. Ebben a tömbben, fenn a hegyen németül beszélgettünk. Aztán, amikor lementünk a hegyről a Fő utcába, ott magyarul. Be voltunk zárva abba a négy kis utcába. Ennek kétségkívül megvoltak az előnyei is. És még hadd mondjam el azt is, hogy innen, a hegyről mi mindvégig átláttunk a szomszédos osztrák falvakba is. Ahová ugyebár se ki, se be... Sokakat megviselt ez a bezártság. A hetvenes években egy szörnyű öngyilkossági hullám söpört végig az őslakosságon. Nem csak itt, hanem környékbeli településeken, Brennbergbányán, Görbehalomban és Bánfalván is. Ez önmagában is megérne egy tanulmányt. Tudtommal senki nem foglalkozott még vele.

-G.M.: Eltűntek az osztálytársaim, akik helyett újak érkeztek. És sváboztak minket. Lassan, nagyon lassan meg kellett tanulnunk együtt élni, hiszen nekik is megvolt a maguk története. Amikor a több ezer emberrel elindultak a szerelvények, olyan „melegváltás” volt Bánfalván, hogy sok házban a németek által -persze saját maguknak -főzött, érintetlen meleg ebéd várta a tűzhelyen az érkező magyar családokat.

Azok, akik ilyen-olyan okokból itt maradhattak, néha már az örület határán voltak. Volt, aki önkezeléssel vetett véget családjára, majd a saját életének.

A szüleink mindig úgy engedtek el bennünket az iskolába, hogy a lelkünkre kötötték, nem beszélhetünk arról, amit otthon hallunk. Szüleink fájdalmát, keservét és véleményét nem vihettük magunkkal az iskolába.

Aztán 1948-ban az itt maradt mintegy tizenöt családnak is el kellett hagynia az otthonát. Ekkor érkeztek hozzánk a felvidéki magyarok. Nekünk is menni kellett, egy romos házat kaptunk két utcával arrébb. Olyant, amire apám azt mondta, hogy „na ide a kecskét sem...”. Aztán valahogyan meg is oldotta, hogy a saját házukban albérlők lehettünk.

Nehéz idők voltak. Nekünk is, és a kitelepítetteknek is. Alig tudtunk róluk valamit. Azonban az osztrák vasúttársaságnak hála, néha messziről láthattuk őket. Itt a nyugati határszélen ugyanis vannak ma is, és voltak évtizedekkel ezelőtt is osztrák tulajdonban lévő vasúti pályák. A szerelvényekre - amelyek Ágfalvánál jöttek be az országba, majd Sopron és Harka érintésével Sopronkeresztúrnál (Deutschkreuz) hagyták el azt,- csak Ausztriában lehetett fel- és leszállni (korridorvonatok). Sok-sok honvágygal küzdő kitelepített csak azért jött el 1946 után új német otthonából Burgenlandba, hogy ezen a pár kilométernyi vasúti pályán utazhasson. A vonat Ágfalvánál mindig lassított. Azt mondják, annál lassabban ment, minél többet fizettek a kitelepítettek a mozdonyvezetőnek. Persze, a szerelvényeken kívülről mindenütt határőrök és katonák lógtak. Mi pedig kint álltunk a vasúti töltés mellett, és némán integettünk. Sokan, nagyon sokan utaztak azért hétszáz-nyolcszáz kilométert, hogy néhány másodpercre láthassák a töltésekben bújkáló rokonaikat, a kertjük végét, a házuk tetejét, vagy a templomtornyot. Eleinte így tartottuk a kapcsolatot. Aztán amikor hazajöhettek, akkor is sokáig csak Budapestre utazhattak, mert mi a

határsávban laktunk, ahová csak engedéllyel lehetett belépni. Budapesten láthattam viszont az idős nagymamám is.

-Hogyan változott meg az egyházi élet 1946 után?

-G.M.: Gyökeresen. Rábaközből is jöttek evangélikusok, bár a lakosságcserevel az addig katolikus kisebbség száma nőtt hatalmasra, az évtizedek óta növekvő, kétezeröttszáz főt számláló evangélikus gyülekezet pedig összezsugorodott. Ma alig vagyunk kétszázan. A kitelepítés idején dr. Pröhle Károly volt a lelkészünk. Negyvenhat után voltak már magyar istentiszteletek is, de mégis a gyülekezet volt az a hely, ahol őrizhettük identitásunkat és nyelvünket. Szeretett lelkészünk, Foltin Brúnó idején is kevesen voltunk, de máig is egy nagyon összetartó közösség vagyunk. 1967-re olyan kevesen lettünk Bánfalván, hogy nem tudtuk fenntartani és felújítani a templomunkat. Sopron városa ezért arra kötelezett bennünket, hogy cseréljük el a templomunkat a közeli, jóval kisebb katolikus iskolára. Egy film is készült a költözésről. Senki nem segített nekünk, sem állami, sem egyházi részről. Magunk hordtuk át a templomtornyot (!), a padokat, a tüzelőt, mindent, de mindent - kis talicskákon. Egy romos épületet kaptunk. A tornyot újraépítettük, és önerőből felújítottuk az iskolát. Hosszú évtizedek kellettek, amíg mindenki megszerette ezt a

Hajnal téri épületet, ami mostanság már néha szűkösnek bizonyul. Sokszor a templom szó helyett ma is az iskola jön a nyelvemre.

-B.A.: Nagy tisztelettel tekintettünk azokra, akik a legnehezebb időkben is a templom környékén segédkeztek. Ma is nagy hálával gondolnak az ágfalviak dr. Pusztai Lászlóra és Weltler Ödönre, akik hosszú éveig, illetve évtizedekig szeretettel pásztoroltak bennünket. Dr. Pusztai László velünk élte át a kitelepítés borzalmait, az ő idején lett a kétezer fős gyülekezetből – Brennberggel együtt- alig hatszáz fős közösség. Mikor a kitelepítendőek listájával és az irgalmatlan rendeletekkel szembesültünk,

lelkészünk előrehozta a konfirmáció időpontját. Azt mondják, gyönyörű ünnepség volt. Pár nappal később pedig, amikor elindultak a virággal feldíszített szerelvények a kitelepítettekkel, zúgtak a templom harangjai.

1956 megint hatalmas változást hozott a gyülekezeti életben. Ekkor megint többszázan elhagyták a falut. Néhány magyar evangélikus család is ideköltözött időközben, de ha a gyülekezeti listákat megnézzük, még mindig túlnyomórészt német nevek szerepelnek rajta. Ahogy Sopronban és Bánfalván, úgy nálunk, Ágfalván is rendszeresen vannak német istentiszteletek, kétnyelvű alkalmak.

-Milyen jövőkép él Önökben a németiség fennmaradását illetően?

-B.A.: Reményteljes, hiszen gyermekeink nemzetiségi óvodában és iskolában tanulhatnak. Sok a közös osztrák-magyar program mind az oktatási intézmények, mind a gyülekezet szervezésében.

-G.M.: Lehetnék akár pesszimista is, de nem vagyok. Itt az osztrák határ közelében mindig is érdeke lesz az embereknek németül tanulni és beszélni.

Régóta részt veszek egy projektben, amelyet a kitelepítettek leszármazottai kezdeményeztek. Hosszú évek munkájának eredményeképpen nemrégiben lett készen az a digitális térkép, amelyen a régi Bánfalva házai, a régi lakók nevei, és a róluk fellelhető adatok szerepelnek. Mindez megtekinthető az oedenburgerland.de honlapján, a „Wandorfplan” címszó alatt.

-Köszönöm a történelemtisztázó beszélgetést!

Heinrichs Eszter

Megjelent az Evangélikus Élet 2014. május 4-i számában.

Ágfalvi krónika

Kiadja az Ágfalvi Önkormányzat
Felelős kiadó: Gaál István

Főszerkesztő: Csoltói József
Szerkesztőbizottság:
Böhm András, Szimon Zoltán

Eng. Szám: B/PHF/1136/GY/1993

Készült:
ART-COPY Nyomda, Sopron

Die Gemeinde Schefflenz trauert um

Andreas Böhm

Letzte Woche hat uns die traurige Nachricht erreicht, dass Andreas Böhm, der sich um die Partnerschaft zwischen Agendorf und Schefflenz unendlich verdient gemacht hat, nach schwerer Krankheit gestorben ist.

Bürgermeister Rainer Houck mit Partner Frank Fülber sowie das Ehepaar Wilfried und Gabriele Schneider hatten sich Mitte August noch auf den Weg gemacht, den von schwerer Krankheit gezeichneten Andreas Böhm in seiner Heimat zu besuchen. Dies hat ihm einen letzten Höhepunkt auf seinem Weg gegeben, letztendlich hat er aber den Kampf gegen die Krankheit verloren und seine Erlösung gefunden.

Als Person des öffentlichen Lebens wird er in der Gemeinde Agendorf ein dementsprechendes Begräbnis erhalten. Zu dem schmerzlichen Verlust, den nicht nur die Familie von Andreas Böhm, sondern auch die Gemeinde Agendorf als Ganzes erfahren musste, spricht die Gemeinde Schefflenz ihr herzlichstes Beileid aus.

Wir trauern mit unserer Partnergemeinde um einen herzlichen und engagierten Menschen, der stets die Freundschaft zwischen den Gemeinden vorangetrieben und mit Leben gefüllt hat. Wir senden den Betroffenen in Agendorf unseren Trost und hoffen, diese Lücke in unserer partnerschaftlichen Beziehung füllen zu können.

Er wird uns als Mensch und unersetzbarer Akteur der Partnerschaft zwischen Agendorf und Schefflenz in Erinnerung bleiben.

Schefflenz, im September 2014

Rainer Houck
Bürgermeister

Fotó: Walter Rossmann

